2008 жыл, 31-чи ЯНВАРЬ, ОРТА КЮН. № 19 (17870)

ЗАМАН

ГАЗЕТ 1924 ЖЫЛДАН БЕРИ ЧЫГЪАДЫ

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ
Интернет-версия: zaman.smikbr.ru

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

БАГЪАСЫ 3 СОМДУ

Къууанчлы иш

Шуёхлукъ, келишиулюк болгъанлыны хайырындан

Тюнене Бахсан шахарда «Волжанин КБР» атлы автобусла чыгъарып турлукъ завод ачылгъанды. Шахаргъа, республикагъа да уллу экономика магъанасы боллукъ предприятие ишлеп башлагъаны къууанчлы халда белгиленнгенди. Шахарчыла, район организацияланы, эллени, къоншу районланы, бир къауум министерстволаны келечилери келип, алгъыннгы «Лимб» заводну арбазында, биринчи номерли цехде кёп адам алгъадан жыйылып, той-оюн этип тургъандыла. Ары республиканы оноучулары, Волгоград областьны делегациясы да келедиле. Бахсанчыла алагъа туз-гыржын, жыр-тепсеу бла тюбегендиле.

Кёп да бармай башланнган къууанчлы митингни Бахсан шахар округну администрациясыны башчысы Юрий Афасижев ачханды. Кесини къысха сёлешиуюнде, къонакълагъа ыспас этип, жангы предприятияны ачылыуу къаллай магъаналы иш болгъанын чертгенди, шахарчыланы кезиулю саугъа бла – заводну ачылыуу бла - алгъышлагъанды.

Ызы бла КъМР-ни Президенти Арсен Каноков сёлешгенди. Жангы предприятияны ишлеп башлауу арт кезиуде республикада бола тургъан къууанчлы ишледен бириди, алагъа къошула барлыгъына ийнаныпма, дегенди ол. Бу жетишим бизни республика бла шуёхлукъ жюрютген Волгоград областьны оноучуларыны, энчи айтханда, аны губернатору Николай Максютаны хайырынданды, ала чомарт болушлукъ этгенлери бла болдурулгъанды.

Андан сора Николай Максюта сёлешгенди, шахарчыланы, республиканы адамларын автобусла чыгъарлыкъ завод ачылгъаны бла алгъышлагъанды. Арабыздагъы шуёхлукъ, байламлыкъ, келишиулюк мындан арысында бютюн кючлендириллидиле дегенди.

Жыйылгъанланы алгъышлаугъа, къонакълагъа эм республиканы таматаларына ыспас этиуге къошулуп, Бахсан шахар округну старейшинала советини келечиси, Сауутланнган кючлени ветераны Лёл Афаунов да сёлешгенди.

Уллу кётюрюлюулюк бла ётдюрюлген къууанчлы ишге КъМР-ни Парламентини Председатели Бечелланы Илияс да къатышханды.

Заводну ачылыууну юсюнден отчёт басмаланырыкъды.

Бизни корр.

Суратны **Р. МАМИЕВ** алгъанды.

Жыйылыу

Террорргъа къажау къоркъуусузлукъну вопрослары сюзюлгендиле

Республиканы Президенти Арсен Каноковну председательлик этиую бла КъМР-ни Террорргъа къажау регион комиссиясыны жыйылыуу болгъанды.

Анда «КъМР-де терроргъа эм экстремизмге къажау кюрешиу жаны бла право низамны сакълаучу органланы бла толтуруучу властьны республикалы органларыны бирге этерик ишлерини 2007 жылгъа комплекс планыны юсюнден» КъМР-ни Президентини Указын толтурууну юсюнден, 2007 жылны экинчи жарымына комиссияны иш планыны толтурулуууну эмда комиссияны 2008 жылны биринчи жарымына иш планыны проектини юсюнден, республикада РФ-ни Президентин айырыулагъа хазырланыуну бла бардырыуну кезиуюнде терроргъа къажау къоркъуусузлукъну жалчытыу жаны бла этилген мадарланы юслеринден вопрослагъа къаралгъанды.

КъМР-ни Президентини бла Правительствосуну пресс-службасы.

Ыспас

Къалай игиди жарыкъ бетлени кёрген!

Газетде билдирилгенича, Правительствону юйюнде Президент Арсен Каноков юлгюлю юйюрле бла тюбешгенди. Аланы санында кёп сабийлиле, бир тюрлю усталыкъны сайлап, тёлюден-тёлюге ётдюре келгенле, жаш юйюрле да бар эдиле. Таулу келин, эки сабийни анасы Эфендиланы Тамара Емельяновна да анда болгъанды. Тюбешиуюню юсюнден ол кесини оюмун жазады. Аны газетде берирге тийишли кёргенбиз.

Геуюрге кюн Правительствону юйюнде кёп сабийли юйюрлеге деп къуралгъан байрам къууанчлы халда ётдюрюлгенди. Анда эки баланы ёсдюрген ата-анала да болгъандыла. Юй бийчеден башлап алгъыннгы министрлеге, республиканы эл мюлкюнде бла промышленностунда ишлегенлеге дери да, тамата тёлюлени келечилерини барысына да, бир кибик сый, намыс этилгенди.

Кёп жылладан сора бу байрамда тюбешгенлени жарыкъ да, къууанчлы да бетлерин кёрген бек хычыуун эди. Алайды да, Эфендиланы Ибрагимни жашы Салих жаш заманларында кёчгюнчюлюкню кезиуюнде Къыргъызстанда бла Къазахстанда бирге тургъан, бусагъатда уа Тырнауузда, Къашхатауда, Тёбен Чегемде, дагъыда башха жерледе жашагъан шуёхларына, аладан сора да, университетде кеси окъутхан, энди уа кеслери да аппала, ыннала болгъан, туудукълары КъМР-де, Россейни башха шахарларында ишлеп тургъан алгъыннгы студентлерине да жолукъгъанды. Аланы эсге тюшюрюр затлары уа бар эдиле: къыйын жылла, къууанчлы кюнле да. Кюз арты зурнуклача, жарсыулу да, жарыкъ да эсгериулени къоюп, жылла терк озгъандыла.

Юйюрню бу сейирлик кюнюн къурагъанла бир ненча тёлюню келечилерини эсде къаллыкъ бу тюбешиулеринден бир затны да аямагъандыла. Байрам берекетли столла болгъан омакъ, кенг залда баргъанды. Келген къонакъланы намысларына концерт бергендиле. Анга эстрадалы бек иги артистлери бла жулдузлары (Газаланы Алим, Черим Нахушев, Тёппеланы Алим, дагъыда башхала), «Балкарияны» бла«-Кабардинканы», «Терк къазакъланы» тепсеу коллективлери къатышхандыла.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Гитче бизнес

Стажировкагъа тыш къыраллагъа атланырыкъдыла

Геуюрге кюн Бизнес-инкубаторда КъМР-ни Президенти Арсен Каноковну 2007-2011 жыллада экономика сферагъа кадрла хазырлау жаны бла республикалы программасын жашауда бардырыуну чеклеринде ётдюрюлген окъуу курсланы бошагъанланы къауумуна шагъатлыкъ къагъытланы бла сертификатланы бериу болгъанды. Анга КъМР-ни экономиканы айнытыу эм сатыу-алыу министри Мусукланы Алий, аны орунбасары Мурат Керефов, Россейни Г. В. Плеханов атлы экономика академиясыны «МИРБИС» деген халкъла аралы бизнес институтуну проректору Валерий Залко эм ол окъуу юйню преподаватели Вячеслав Главацкий къатышхандыла.

Белгилисича, Президентни программасы предприниматель иш бла кюрешген жаш адамлагъа тийишли билим берир мурат бла къуралгъанды. Ол иш бла КъМР-ни Экономиканы айнытыу эм сатыу-алыу министерствосу кюрешеди. Мусукланы Алий билдиргеннге кёре, окъутуу «Современные методы предпринимательской деятельности» деген программагъа тийишлиликде бардырылгъанды. «МИРБИС-ни» специалистлери бу жол 50 адамны юйретгендиле. Министрни оюмуна кёре, бизни республикагъа экономика жаны бла билимли адамла бек керекдиле.

Ахыры 2-чи бетдеди.

СУРАТДА: Мусукланы Алий Мырзаланы Элдаргъа шагъатлыкъ къагъытны береди.

АЛЧЫ ПРЕДПРИЯТИЯЛАДА

Рынокну излемлерин терген

Шёндю «Терекни алмаз заводу» деген атны жюрютген ачыкъ акционер общество озгъан ёмюрню отузунчу жылларында Терек шахарда машино-трактор мастерскойланы мурдорларында къуралгъанды эм 1961 жылда биринчи продукциясын-алмаз карандашла, алмаз коронкала-чыгъарып тебирегенди.

1968 жылда заводда Москваны станокла ишлеучю техникумуну филиалы ачылгъанды. Анда предприятияда урунургъа келген жаш адамла ишлей тургъанлай, кеслери сайлагъан усталыкълагъа кёре билимлерин ёсдюрюрге онг тапхандыла. Республиканы бирси районларындан келип, анда билим алгъанла да аз тюйюл эдиле.

Ол халда ёсе, айный барып, завод Къабарты-Малкъарда заманны излемине кёре ишленнген, бийик хайырлы оборудованияла бла жалчытылгъан кючлю предприятияланы санына къошулгъанды. Бюгюнлюкде анда промышленностьну тюрлю-тюрлю бёлюмлеринде, ол санда машинала ишлеуде, геологоразведкада, къурулуш индустрияда, ташланы жарашдырыуда, энчи инструментле хазырлауда кенг хайырланылгъан товарла чыгъарыладыла. Предприятияны ташланы кесиучю эм жарашдырыучу сегмент круглары, геологоразведкада хайырланылыучу буруулагъа деп ишленнген алмаз коронкалары «Россейни бек иги 100 товары» санына къошулгъандыла.

Предприятияны шуёх коллективи, артыкъ бек къыйналмай, кесин жангы рынок болумлада да ишлерге жарашдыргъанды. Аны хайырындан ол продукция чыгъарыуда прогноз кёрюмдюлерин намыслы толтурады, атын алчыланы санында айтдырады. Ол чыгъаргъан товарланы Азияны, Европаны эм Африканы отуздан артыкъ къыраллары аладыла. Хайырланыучула алагъа бек бюсюрейдиле, сюйюп да аладыла. Артыгъыракъда ала берген заказлары келишимледе кёргюзтюлген болжалдан артха къалмай толтурулгъанына ыразыдыла.

Россейни рынокларында да «терекчи алмазчыла» чыгъаргъан товар продукция кесини тийишли жерин тапханды. Аны къыралыбызны автомашинала чыгъарыучу заводлары хазна къалмай барысы да аладыла. Шёндюгюлю рынок болумлада суралгъан товарланы чыгъарыуда, аланы качестволарын игилендириуде инвестицияланы хайырланыу жаны бла акционер обществода жыйышдырылгъан сынаугъа юйренирге кёпле келедиле. Ол санда республикадан тышындан да. Предприятияны башчылары алагъа жарыкъ тюбейдиле, къолларындан келгенича болушлукъ да бередиле.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Эл мюлк

Къарыусузлагъа болушууну да унутмай

Республиканы агропромышленность комплексинде рынок болумлада ишлеуге кёчюуню кезиуюнде, банкрот болмай, ырысхы-техника базаларын сакълаялгъан коллектив мюлкледен бири Май районну «Новоивановское» халкъ предприятиясыды. Аны иши шёндю да, кёпле сукъланырча, къуралыулу барады-малчылыкъ, жерчилик, жарашдырыучу бёлюмле бирча иги айныйдыла, ара мюлкню кассасына аслам ахча тюшюредиле, тохташдырылгъан прогноз кёрюмдюлерин жыл сайын жетишимли толтурадыла.

Предприятияда шёндю битеу да 450 адам урунады. Аланы жигер ишлегенлерини хайырындан битеу кёрюмдюле жаны былтыргъы прогнозла артыгъы бла толтурулгъандыла. Аны бла бирге орталыкъ иш хакъны ёлчеми ёсгенди, ол жерчили кде, малчылыкъда, жарашдырыучу бёлюмде урунганлагъа заманында берилип тургъанды. Артыкъда айырмалы ишлегенлеге саугъа халда берилген ахча окъуна 2,5 миллион сом болгъанды. Ахчадан сора да, телевизор, холодильник, быстыр жууучу машина бла саугъаланнганла да болгъандыла.

Бу арт юч жылда бир бири ызындан «Къабарты-Малкъарны бек айырмалы эл мюлк предприятиясы» деген сыйлы диплом бла саугъаланнган мюлкню башчылары, производствону тап къурау бла бирге, урунннганланы, элде жашагъанланы социальный болумларын игилендириуню юсюнден ахшы къайгъыргъанларын да белгилеп айтырчады.

Новоивановское элде жарау сабий сад барды. Предприятияда урунннганла анда сабийлери тургъанлары ючюн берирге керек ахчаны мюлк тёлейди. Ишчилерини бла урунууну ветеранларыны санаторий-курорт путёвкаларыны багъаларын да алай. Урунннганланыча, элде къолайсыз жашагъанланы энчи фахмулу сабийлери бийик окъуу юйледе ара мюлкню ахчасына окъуйдула.

Бу башда айтылгъан затлагъа бюгюнлюкде кёпле ийнаннган да этмезле. Болсада иш а, кертиси бла да, алайды. Халкъ предприятияны башчылары, ара мюлкню айнытыу бла бирге, эллилени социальный проблемаларын женгиллетиуге бурулгъан тёрели болушлукъларын мындан арысында селейтмезге таукелдиле.

Бизни корр.

Съезд

Медведев законланы жангыртыргъа айтады

Халкъ асламланы право культураларын да игилендирирге сюеди

Россейни Юристлерини ассоциациясыны съездинде Дмитрий Медведев жангы программалы заявленияла этер деп сакълагъандыла. Президентге кандидат къыралда коррупциягъа къажау кюрешни къалай бардырыргъа кереклисин ангылатыр деп умут этгендиле. Нек дегенде, ол кеси айтханнга кёре, коррупция алай кенг жайылгъанды, аны тохтатыр ючюн, энчи миллет программа окъуна жарашдырыргъа керек болур. Болсада бу жол Медведев кесини программасыны юсюнден кёп айтмагъанды, къыралда закон сакъланыргъа кереклисини юсюнден 15 минут сёлешгени бла чекленнгенди.

Юристлени алларында сёлеширге Медведевге тынчыракъ болургъа керекди. Нек дегенде аны юрист билими барды, кеси да 60 регионда право жаны бла бек иги специалистлени бирикдирген Россейли юристлени ассоциациясын къурагъанладан бириди. Шёндю да аны Попечитель советине башчылыкъ этип турады.

Ассоциацияны 1-чи номерли членский билети уа Владимир Путиндеди. Юристлени биригиулери президент Путин кирген жангы жамауат организация болгъанын да белгилемей жарамаз. Кесини съездде сёлешиуюн да Медведев къырал башчыны алгъыш сёзюнден башлагъаны да бошдан тюйюлдю. Кесини атындан а былай эсгертгенди: арт тёрт жылда россейли законодательство терк айнып барады, алай «анда тюзетирча кёп зат барды». Сёз, ол санда, жерни юсюнден да барады.

- Бизни экология законодательствобуз да замандан артха къалады,-дегенди Медведев.- Анда мюлк субъектлени табийгъат байлыкъланы аяулу хайырланыргъа, тёгерекдеги къудуретге хата салмазгъа кёллендирген мардала жокъну орнундадыла.

Медведев экологияны юсюнден энчи доклад бла Къоркъуусузлукъ советни жыйылыуунда да сёлеширге мурат этгенин билдиргенди.

- Дагъыда бир юлгю - гитче бизнесни юсюнден законодательство. Алыкъа ол чакъырыула бла чекленип къалады, къыралда предприниматель ишни айнытыугъа артыкъ уллу себеплик этмейди,-дегенди Медведев.

Ол дагъыда бизни кёп законларыбыз бир бирлерине терс келгенлерин, бир къауумлары уа эскиргенлерин чертип айтханды. Юлгюге «РСФСР-ни сюдлерини къуралыуларыны юсюнден» 1981 жылда къабыл этилген законну келтиргенди. Ол шёндю Конституциягъа келишмейди.

- Аллай юлгюле кёпдюле,-дегенди Медведев.- Ол а биз бу жаны бла иги ишлемегенибизни кёргюзтеди.

Медведев къолайсыз юйюрлеге юридический болушлукъ бериу не халда болгъанлыны юсюнден да сагъыннганды.

- Сюдледе ишлеге къарауну болжалы асыры бек созулгъанына тарыгъыуланы келгенлери тохтамайды. Мында да къаты мадарла этерге, законлагъа тийишли тюрлениуле кийирирге керек болуп турады, - дегенди биринчи вице-премьер.

Ызы бла уа биягъы право билимсизликни, башхача айтханда, законланы сансыз этиуню юсюнден сагъыннганды. Биринчи кере аны юсюнден сёзню ол бир ыйыкъ мындан алгъа бардырылгъан Граждан форумда кётюрген эди. Бу жол а право жаны бла жарыкъландырыу ишге школланы бла вузланы къошаргъа кереклисин чертгенди эмда кёп болмай НТВ Плюсну мурдорунда Россейде «Закон-ТВ» деген биринчи юридический канал ишлеп башлагъанын жыйылгъанланы эслерине салгъанды. Ахырында жангы байрам –юристни профессионал кюнюн тохташдырыргъа сёз бергенди.

Юристле президентни къуллугъуна Медведевни кандидатурасын къабыл кёргендиле. Алай этерге чакъырып ассоциацияны председатели, Москваны къырал юридический академиясыны ректору Олег Кутафин сёлешген эди. Съездге къатышханла анга къызыу къарсла бла жууаплагъандыла. Алай Россейни Юристлерини ассоциациясыны председатели эм РФ-ни Эсеплеучю палатасыны тамтасы Сергей Степашин сёзню шарт салыргъа сюйгенди. «Бусагъатда совет заманла тюйюлдюле къарсла бла чекленип къалырча, келигиз къол кётюрейик»,-дегенди ол. Юристле бирча ыразылыкъда къол кётюргендиле.

Елена КРИВЯКИНА.
«Комсомольская правда», 2008 жыл 30-чу январь.

Уллу элни къайгъылары да уллу
2 бет

Эл ышаннган Далхат
3 бет

Онгларыбыз сезерча ёсгендиле
4 бет

Къалай игиди жарыкъ бетлени кёрген!

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Жыйылгъанлагъа Арсен Каноков юй бийчеси Фатима бла келгенди, аланы къатларында, кёп сабийли юйюрню келечисича, КъМР-ни Парламентини Председатели Бечелланы Илияс (аны атасы бла анасы сегиз сабий ёсдюрюп, барысына да бийик билим бергендиле) бла аны заместители Людмила Федченко олтургъандыла. Концертде, алгъышлаула да аланы атларындан бардырылгъандыла.

Бери чакъырылгъанла Президентден ол кюн эсде къалырча саугъала алгъандыла – микроволновый печьге адырланы багъалы наборун бла 450-жыллыкъ юбилейге чыгъарылгъан, 2008 жылда 28-чи январьда хазыр этилген шоколад конфетлени «Танцующая пара» деген омакъ коробкасын алгъандыла. Ол затла бла бирге бу шартны белгилерчады: В. Путинни россейли юйюрню кюнюн белгилерге деген чакъырыууна кёре, бизни республика бек биринчи болуп ишни къолгъа алгъанды. Сёлешгенле Эфендиланы С. бла врач Карданов О. ёшюнлеринде «Ана махтаулукъну» майдаллары, башха саугъалары да болгъанлагъа киши да сакъламай тургъанлай къуралгъан бу аламат байрам ючюн уллу ыспас этгендиле.

Социокультура феномен юйюр болгъанын да энчи белгилерге керекбиз. Инсанны юйретиуде бла аны ёсдюрюуде юйюрню магъанасы уллуду. Жамауатны жашауунда юйюрню магъанасын къууанчлы халда белгилеу аламат иги ишди.

Орус халкъны келечисича, мен аламат гардеробщица Розадан, жарыкъ официанткаладан, битеу керекли жумушлагъа къарагъан персоналдан башлап, Правительствону къуллукъчуларына, тамата тёлюню адамларына ариу сёзлерин къызгъанмай, алагъа эс буруп, аланы юслеринден къайгъыра билгенлери ючюн ыспас этерге сюеме.

ЭФЕНДИЛАНЫ Тамара, филология илмуланы доктору, КъМКъУ-ну орус литература кафедрасыны профессору.

Стажировкагъа тыш къыраллагъа атланырыкъдыла

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

- Бизде асыры кёп экономистле бла юристле болгъандан жууукъ заманда бу усталыкълагъа окъутмаса да боллукъду, деген оюмну терк-терк эшитирге тюшеди. Алай, жарсыугъа, аланы араларында билимлиле бек аздыла. Бизни министерствода окъуна керек специалист табылмай къыйналыргъа тюшеди,-дегенди Алий Тахирович.

Андан сора бу программаны бошагъанлагъа академияны ректоруну эм алимле советини атындан алгъыш сёз бла Валерий Залко сёлешгенди. Ол Къабарты-Малкъарда экономиканы айнытыугъа эм анга кадрла хазырлаугъа энчи эс бёлюннгенин чертип айтханды. «МИРБИС» кёп тыш къыралла бла да ишлейди. Аны себепли кесини курсларын бошагъанланы тыш къыраллагъа стажировкагъа да жибереди. Аллай онг бу жолгъу къауумдан бир ненча адамгъа да берилгенди.

Ызы бла Мусукланы Алий бла Валерий Залко предпринимательлеге «МИРБИСни» шагъатлыкъ къагъытларын бла сертификатларын бергендиле эм аладан сегизеулен 2-11-чи мартда юч тыш къыралгъа стажировка ётерге барлыкъларын билдиргендиле. Ол аланы ишлеринде жаланда файдалы боллугъуя ишексизди.

Жаш предпринимательлени атларындан преподавательлеге берген билимлери ючюн ыспас сёз бла Прохладный шахардан келген Светлана Аришева сёлешгенди эм быллай курсланы мындан ары да бардырыргъа кереклисини юсюнден кесини оюмун билдиргенди. Министр, ол иш биркюнлюк болмагъанын белгилеп, быйыл да аллай онг башхалагъа да бериллигин айтханды.

Тюбешиуню ахырында предпринимательле къонакъла бла бирге суратха тюшгендиле.

ТАППАСХАНЛАНЫ Аминат.

Энергетика

Тогъуз жюз миллион сом къоратыллыкъды

«Гидро ОГК» ачыкъ акционер обществону пресс-службасы билдиргеннге кёре, ол компания бизни республикада Зарагиждеги гитче электростанцияны къурулушун башларыкъды. Аны «КъМР-ни гитче электростанциялары» атлы ачыкъ акционер общество бардырлыкъды. Ол ишде «ПМК» Каббалкстрой» акционер обществону фонду башламчылыкъ этгенди, къурулушну инвестору ол боллукъду. Объект 2009 жылда ишлеп башларча этиуге 900 миллион сом къоратыллыкъды.

Ол электростанция Зарагиж электростанцияны Черек суудан бёлюннген сууу бла ишлерикди. Черек районну электрокюч бла жалчытырыкъ Зарагиж станциягъа къошуллукъду. Ол станция бир жылгъа 61,3 миллион киловатт электроток берилликди.

Зарагиж гитче электростанцияны къурулушу «Гидро ОГК» ачыкъ акционер обществону гитче энергетиканы айнытыу программасыны чеклеринде бардырыллыкъды. Ол программаны оператору «Жангы энергия» фондду. Аны къурарыкъла (учредительле) «Гидро ОГК» ОАО, Энергетика углерод фонд эм энергетиканы къыралны иелигинде болмагъан пенсия фондудула.

«Жангы энергия» фонд гитче электростанцияладан жыйырмасыны проектлерин жашауда бардырлыкъды. Аладан бешиси КъМР-ни жеринде ишленирикдиле.

Бизни корр.

ЖАМАУАТНЫ ИШ БЛА ЖАЛЧЫТЫУ

Бар муратларыбыз инвестиция проектле бла байламлыдыла

Элбрус районну халкъын иш бла жалчытыу Арасыны директору Османланы Хамитни къызы Лариса бла бизни газетибизни корреспондентини ушакълары шёндю урунууну рыногунда болумну, аны тап халгъа келтириуню эм гражданланы иш бла жалчытыуну юслериндеди.

- Лариса Хамидовна, бу кезиуде районда халкъны иш бла жалчытыугъа сизни кёз къарамыгъыз къалайды?

- Озгъан жылны ичинде урунууну рыногунда иги жанына тюрлениу болгъанды дерча тюйюлдю, алай эсе, проблема кетерилмегенди, алыкъа кетерирча мадарла этерге онгла да кёрмейме. Ишсизлик кеси да социально-экономика, демография эм география шартла бла къаты байламлыды. Халкъны иш бла жалчытыр ючюн, ала иги жанына тюрлендирилирге керекдиле. Башхача айтсакъ, ахча керекди. Шёндю районда тюрлю-тюрлю ишле бла кюрешген предприятияла аз тюйюлдюле, 447 боладыла ала, ол санда 144-сю къыралны оноуундадыла, аланы асламысы уа тийишлисича файда алалмай ишлейдиле, аны хатасындан айныр онглары да жокъду.

Ол болумну сылтауу оборот ырысхылары болмагъаныды, алай эсе, ала шёндюгю заманны излемлерине келишген, уллу производство кючлери болгъан оборудованияны сатып алалмайдыла, тозурагъан, эски болгъан производство кючле уа тийишлисича ишлемейдиле. Баш капиталгъа инвестиция табылмагъаны районда промышленностьну айныууна чырмаулукъ этеди. Бирбирле уа предприятияланы ырысхы байлыкъларын кёбейтир мадарланы окъуна этмейдиле. Аллай болумлада производство сферада жаланда 6700 адам ишлегенине сейир этерча да тюйюлдю.

- Сиз айтхан кемчиликлени кетерир ючюн, халкъны иш бла жалчытыуну Арасы не этеди?

- Адамлагъа иш табар ючюн, биз былайда сейирлери болгъан битеу предприятияла, организацияла, жер-жерли самоуправленияны халкъны иш бла жалчытыргъа кюрешген органлары бла биригип ишлерге кюрешебиз. Урунууну рыногунда бизни баш партнёрларыбыз да аладыла. Ала бла жашырын ишсизликни проблемаларын, мындан ары производствону айныу жолларын сюзебиз, былай этигиз деп, консультацияла беребиз, алада ишчи жерле бош болсала неда къуралсала, ишсизлени ол жерлеге орнашдырыргъа кюрешебиз.

Озгъан жылда иш излегенледен бизге 3388 адам тилек этгенди. Аланы асламысы тиширыула бла 14-ден башлап 29 жыллары толгъан жаш адамладыла. Ишсиз турабыз дегенледен 2460 адам эсепге алыннганды, аланы 40 процент чакълысы элледе жашайдыла. Иш бла жалчытылгъанланы барысын да алып айтсакъ, ала 968 боладыла. Ол адамла иш бла дайым урунурча жалчытылгъандыла деп айтыргъа уа къыйынды.

- Мен билгенден, адамланы дайым иш бла жалчытхандан сора да, сиз болжаллы ишле бла жалчытасыз.

- Хакъ берип этиллик къырал жумушла – тёгерекни-башны тапландырыу, жашиллендириу, тазалау, сыйпау, документлени эсеплеу, жарашдырыу, ашханалада, киосклада ишлеу дегенча болжаллы ишле, жумушла бардыла. Аллай ишлени жашауда бардырыуну юсюнден районну администрациясыны башчысыны тийишли бегими да къабыл этилгенди. Ишлери, жумушлары болгъан 16 предприятие бла келишимле этгенбиз, ол санда «Эльбрусское объединение пассажирского автотранспорта», «Зеленстрой» деген муниципальный къырал предприятияла, чекленнген жууаплылыкълары болгъан «Каббалкгипс», «Грандо», «Виктория», «Алан», «Спектор», «Тырнаузский завод низковольтной аппаратуры» деген ачыкъ акционер обществола эм башхала бла да. Алай бла жамауат ишлеге 160 адамны салыргъа онг табылгъанды. Бир адамгъа ырысхы болушлукъ этиуге 1000 сом, битеу алып айтханда уа -256,3 минг сом къоратылгъанды, ол санда иш бериучюлени ырысхыларындан 91,8 минг сом.

Иш табалмай тургъан гражданланы болжаллы халда ишле бла жалчытхандан сора да, орталыкъ билим берген эм профессиялы билим берген учреждениялары бошагъан, 18-20 жыллары толгъан жашланы бла къызланы билимлерине эм усталыкъларына кёре иш бла жалчытыугъа да уллу эс бургъанбыз. Кертиди, гражданланы айтылгъан къауумларын ишле бла жалчытыуда онгларыбыз кёп тюйюл эсеЛе да, былайда да къоранчла 72,4 минг сом болгъандыла.

2007 жылда, аны аллында жылдача, районну администрациясыны башчысыны бегимине тийишликде, биз жыл санлары жетмегенлени ишле бла жалчытыугъа тийишли эс бургъан эдик. Бизни ол ишибизге себеплик этер ючюн, муниципальный къуралыуну билим берген кёп учреждениялары, ол санда эл школла да къатышхандыла. Алай бла 690-дан аслам жаш бла къыз тереклени бла бордюрланы акълагъандыла, школлада болгъан мебельни боягъандыла, арбазларын эм тийрелерин тазалагъандыла, жашиллендиргендиле, жаш тереклеге къарагъандыла. Аны хайырындан сабийле (асламысы жашау къолайлыкълары къарыусуз болгъан юйюрлени сабийлери эдиле) ырысхы болушлукъ тапхандыла (598 минг сом). Адамла кеслери кеслерине иш табыуларына да себеплик этип тургъанбыз. Ала бла 11 келишим этилгенди эм ол кампаниягъа да 11,8 минг сом къоратылгъанды.

Озгъан жылда 2460 ишсизге пособияла берилгендиле. Ол сан озгъан жылдагъындан эсе 7 процентге азды.

- Сизни оюмугъузгъа кёре, 2008 жылда урунуу рынокда хал къалай тюрленирге боллукъду?

- Ол соруугъа шарт жууап этерге бек къыйынды. Жыл башланнганда эсепге алыннган ишсизлени саны 1192 адам болгъандыла. Ол ишлерге жараулу гражданланы 7,2 проценти чакълыды. Элбрусну тийреси нде турист-рекреация комплексни айнытыу ишчи жерлени кёбейтирге болушур деген муратлыбыз. Шёндю ол сферада 56 объект ишлейдиле. Мындан ары белгиленнген ишлени барыулары, къабыл этилген борчланы толуулары да районда инвестиция проектле жашауда къалай бардырылгъанларына кёре боллукъдула.

Ушакъны **Анатолий ТЕМИРОВ** бардыргъанды.

Рынокну излемлерин терген

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Завод болдургъан жетишимледе аны маркетинг службасында ишлегенлерини къыйынлары да аз тюйюлдю. Ала чыгъарылгъан продукцияны пропагандалаугъа уллу магъана бередиле. Товарланы тюрлю-тюрлю кёрмючлеге элтедиле, конкурслагъа къатышдырадыла. Сёз ючюн, озгъан жылны ортасында «Металлы Сибири» деген конкурсха предприятияда чыгъарылгъан бир ненча жангы инструментлени элтген эдиле. Ала кеслерича товарланы арасында къыралда бек игилеге саналгъандыла эм дипломла, майдалла бла саугъаланнгандыла. Аны бла бирге Германияны келечилери бла алагъа бир ненча инструментни сатыуну юсюнден келишим этилгенди.

Дагъыда бир юлгю келтирейик. Былтырны сентябрь айында РФ-ни Президенти В.В.Путин Юг Араб Республикагъа шуёх халда баргъан эди. Аны кезиуюнде эки къыралны арасында сатыу-алыу эм экономика келишимге къол салыннган эди. Анга тийишликде былтырны ахыр айында РФ-ни Экономика министерствосуну бла Россейни ЮАР-да посольствосуну башламчылыкълары бла Йоханнесбург шахарда промышленность кёрмюч болгъан эди.

Эки къыралны арасында шуёхлукъну кючлеуге аталгъан ол кёрмючге Россейни КамАЗ, ГТЗ, «Уралвагон» кибик уллу промышленность предприятиялары къатышхандыла. Аланы санында «Терекни алмаз заводу» ачыкъ акционер общество да болгъаны бла ёхтемленирчады. Предприятияда чыгъарылгъан инструментлеге бийик багъа бичилгенди, завод а кёрмючню къурау комитетини дипломуна тийишли болгъанды.

Ахырында дагъыда бир шартны белгилей кетерге тийишли кёребиз. Башында айтылгъан ишлени тамамлау бла бирге предприятие Терекни социальный жаны бла айнытыугъа да ахшы къошумчулукъ этеди. Аны ахчасына ол шахарда жюзле бла саналгъан фатарла, сатыу-алыу эм аш-азыкъ этиучю бир къауум предприятияла, сабий садла, санаторий - профилакторийле эм башха затла ишленнгендиле.

ЖАШАРБЕКЛАНЫ М.

Жер-жерли власть

Уллу элни къайгъылары да уллу

Эки мингден артыкъ юйюр жашагъан жерде къайгъыла да кёпдюле. Хасанияны администрациясыны башчысы Фрийланы Рамазан жаш болгъанлыкъгъа, жерлилерини жашауларын игилендирир, элни бетин да жангырта, иги жанына тюрлендире барыр ючюн, къолундан келгенича кюрешеди. Газетни корреспонденти анга тюбеп, ушакъ этгенди.

-Рамазан, арт кезиуледе хасаниячыланы жашауларында иги жанына тюрлениуле эсленедиле. Бюгюнлюкде уа сиз не затха асламыракъ эс бурасыз?

-Хар зат да, биз сюйгенча, бир кюннге, бир жылгъа неда айгъа тамам болуп къалмайды. Сёз ючюн, кёп жылланы ичинде элни баш жанында жашагъанла газ, суу, электрокюч жетишмей къыйналып тургъандыла. Алыкъа да алада ол жаны бла хал аламатды деп махтаналлыкъ тюйюлбюз. Администрацияны юйюнде окъуна, сууукъ кюнледе газ жетишмей, термометр сегиз градусдан ёрге кётюрюлмеген кезиуле боладыла.

Мен элни жангы микрорайонунда газ, суу, электрокюч да кереклисича жетишмегенлерин билеме. Ол кемчиликлени кетерир ючюн, жылны къыш кезиую болгъанына да къарамай, бу кюнледе «Горводоканалны» ишчилери 1400 кубометр сыйыннган резервуаргъа суу барырча быргъыны эки километр бла жарымгъа тартып бошай турадыла. Резервуар элни бек башында, бийик дуппурда орналгъаны себепли андан суу тохтамай энишге кеси аллына барып, эллилени жалчытырыкъды.

Элли жаш, предприниматель Мыртазланы Алимни болушлугъу бла бусагъатда эки километр бла жюз метрге газ быргъы тартыла турады. Битеу ол ишле январь, февраль айлада бошалырла деп турабыз.

Электрокючню юсюнден айтханда уа, иш былайды: эл эм шахар администрацияла, республиканы электросети бла келишип, Хасанияда бир орам да къалмай, кече жарытылырча этилликди. Ол ишгe къошакъ трансформатор орнатыллыкъды, ток баргъан чыбыкъла, агъач чыпынла алышындырыллыкъдыла. Ала да жылны ахырына тамамланыллыкъдыла.

Бу айтылгъан жумушладан сора да, элде бир-бир орамлада жоллагъа асфальт салыннганды, къыш сууукъла кетип, кюнле тюзелселе, ол ишлени андан ары бардырлыкъбыз, ремонт да этилликди. Нарт уя сууну жагъасы тынгылы бегитилликди. Аны проект-смета документациясы жарашдыргъанды.

Былтыр Президент Арсен Каноков Хасаниягъа келгенинде, эллилени аллында сёлеше, Культура дворецни ишлеу бла чекленип къалмазлыкъларын, спорт дворец да ишлениригин билдирген эди. Алай бла эски школ болгъан жерде спорт дворец, алгъын машинала туруучу гаражланы орунларында уа спорт зал ишленирге белгиленнгенди.

- Спорт дворец ишленирик эсе, зал а неге керекди?

- Биринчиден, элибиз уллуду, сабийле жылдан-жылгъа кёп тууа башлагъандыла. Къысхасы, эл ёсе барады. Алай эсе уа бизде, спорт дворец, зал да артыкълыкъ этерик тюйюлдюле. Биринде жарау да этерле, кёп тюрлю спорт оюнла, эришиуле да бардырылырла, спорт залда уа тутушууну тюрлюлеринден юйренирге ахшы онгла боллукъдула. Залда бир жолгъа элли адам жарау этерикди.

- Элде дагъыда башха жумушла да болурла?

- Халкъ жашагъан жерде ала бир заманда да тауусулуп къалмайдыла. Къыш да кетер, жаз башы да жетер, эллиле малларын кютер жерле такъыр болуп къыйналмаз ючюн, керекли мадарла этилмей жарарыкъ тюйюлдю. Адамла кюн сайын да, администрациягъа келип, кеслерини кёп тюрлю жарсыуларын айтадыла. Алагъа да къолдан келгенича болушургъа кюрешебиз.

Ушакъны **ДАЛХАТЛАНЫ Марзият** бардыргъанды.

Суратны автор алгъанды.

Брифинг

Бек кюйсюз аманлыкъла азайгъандыла

Геуюрге кюн КъМР-де МВД-да болгъан брифингни ич ишлени министри, милицияны генерал-майору Юрий Томчак ачханды эм бардыргъанды. Ол кеси айтханлай, журналистлени соруууларына бютюнда тынгылы жууапла берилир ючюн, брифингге министрни биринчи заместители, Наурби Жамборов, министрни заместительлери, Асланбек Хаупшев, Сергей Касумов, Сафарби Бекишев, кадрла управленияны таматасыны къуллугъун толтургъан, милицияны полковниги Вячеслав Назранов, кеси къоркъуусузлукъну управлениясыны таматасы, милицияны полковниги Заур Бейтуганов, ГИБДД-ны управлениясыны таматасыны къуллугъун толтургъан, милицияны полковниги Арсен Татроков чакъырылгъандыла.

Басма органланы келечилери соруула берирлерини аллында министр 2007 жылда министерствону ишини юсюнден къысха айтханды. Озгъан жыл адамланы къоркъуусузлукъларын жалчытыугъа, диверсия-терроручулукъ ишлени жолларын кесиуге, аланы болдурмаугъа, КъМР-де криминоген болумну игилендириуге артыкъда уллу эс бургъанларын чертгенди. Юлгюге бир къауум шарт да келтиргенди. Сёз ючюн, Къабарты-Малкъар Россейге кеси ыразылыгъы бла къошулгъанлы 450-жыллыгъыны байрамы белгиленнгенде, РФ-ни Къырал Думасына айырыулагъа хазырланыуну кезиуюнде эм ала бардырылгъанда, 2005 жылда октябрьде право низамны сакълаучу органлагъа чабыууллукъ этиуге къатышханлагъа сюд этилгенде да жамауат къоркъуусузлукъ жалчытылыннганды. Битеуда ич ишлени органларында ишлегенле халкъ аслам къатышып бардырылгъан 3495 ишни кезиуюнде адамланы къыйынлыкъдан сакълагъандыла.

Мычымай эм къаты мадарла этилгенлерини хайырындан жашырын бандалагъа къатышхан тёртеулен къурутулгъанды, законсуз сауутланнган къауумлагъа себеплик этген жетеулен ачыкъланнганды, аладан экиси право низамны сакълаучу органларына кеси ыразылыкълары бла келирча этилгенди.

«Оружие» деген операцияны кезиуюнде 303 сауут, ол санда 22 автомат, 6 гранатомет, 26 пистолет, 20 минг боеприпас, 250 гранат, 40 килограмм чакълы бир чачдырылыучу зат, 60 детонатор, 16 мина бла снаряд сыйырылгъандыла. Сауутла жашырылынылып тургъан 10 жер табылгъанды, аладан да иги кесек сауут алыннганды.

Министр озгъан кезиуде аманлыкъ ишлени эсепге алыуда, регистрация этиуде законлукъ сакъланырына, кючлерине энчи магъана берилгенин да белгилегенди. Эсепге алыннган шартла республикада аманлыкъчылыкъ бла байламлы халны тюз кёргюзтедиле. Саулай алып айтханда, аманлыкъ ишлени саны ёсгенди, алай аланы бир къауму уа азайгъандыла: адамны саулугъуна билип хата салыу-18,5 процентге, артыкълыкъ этиу -4,8 процентге, ырысхыны къолгъа этер ючюн, чабыууллукъ этиу -19,5, тонаула- 8 процентге. Ачыкъланнган аманлыкъланы саны да ёсгенди -9,4 процентге.

Аны бла бирге Юрий Томчак министерствону ишинде кемчиликлени да жашырмагъанды. Законсуз сауутланнган къауумдан къыркъ экеулен табылмай турады. Аладан 14-сю халкъла аралы, 10-су да федеральный излеудедиле. Къабарты-Малкъаргъа бузукъчу къауумла тартылгъанлай турадыла. Жоллада жюрюуню къоркъуусузлугъу алыкъа тийишлисича жалчытылмагъанды.

Жууукъ заманнга борчланы юслеринден айтханда, министр бек башы - А.Кяровну бла А.Рахаевни ёлтюргенлени, алгъын терактла этгенлени ачыкълауду, бандит къауумла муратларына жеталмазча этиудю, аланы башчыларын тутууду эм жууапха тартыуду, экстремист ниетлени жаш тёлюню арасына иймеудю, дегенди.

Андан сора журналистле соруула бергендиле. Биринчиси УБОП-ну таматасы А.Кяровну ёлтюрюу бла байламлы болгъанды. «Анга атдыргъан автомат агъачда егерьле ёлтюрюлгенде да хайырланылгъанды, деп эшитгенбиз, ол кертимиди?»-деп соргъанды Интерфаксны корреспонденти.

Министр Кяровха чапханла, 9 мамыр адамны ёлтюргенле да кёп башха аманлыкъ ишлеге къатышханлары тохташдырылгъанларын айтханды. Сёз бир бирлери бла байламлы болуп бардырыллыкъ онла бла уголовный ишлени юслеринден барады.

Ышаныулукъну телефонуна кёре къаллай бир аманлыкъ ачыкъланнганыны юсюнден да сорулгъанды. Юрий Иосифович аны хайырындан кёп терс ишле тюзетилгенлерин чертгенди. Адамла сёлешип, бир къауум притонла, ахчагъа оюнла къурагъан фатарла ачыкъланнгандыла эм жабылгъандыла.

Милиционерлени кийимлери, участковыйлени ишлери, жоллада къоркъуусузлукъну жалчытыу бла байламлы да кёп соруула берилгендиле. Алагъа министр кеси, аны заместительлери да тынгылы жууапла бергендиле. Жоллада халны юсюнден айтханда, Юрий Иосифович арт заманда жорукъла къатыланнганларыны хайырындан аварияланы саны азайгъанларын, машиналаны жюрютгенле жаяу адамлагъа алгъындан эсе сакъ болгъанларын чертип айтханды. Нальчикде машинала шахарны къыйыры бла жюрюрча мадарла этилгенлерин да билдиргенди.

Ол жоллада къоркъуусузлукъну жалчытыргъа борчлу болгъан инспекторланы ишлерини юслеринден да сагъыннганды. «Былтыр,-дегенди ол,-инспекторла жоллада жюрюуню жорукъларын къалай билгенлерин да тинтгенбиз. Жарсыугъа, аланы араларында ол жорукъланы билмегенле табылгъандыла. Аллайла ишлеринде къалмазлыкълары баямды». Министр арт заманлада жол-патруль службаны къуллукъчуларына тарыгъыула азыракъ болгъанларын да чертгенди.

Республикада оперативный халгъа жетгенде, Наурби Жамборов аманлыкъ ишле кёбейгенлерин жарсып айтханды, алай аланы ачыкълау иш игиленнгенин да чертгенди. Былай болумну сылтауларын ангылата, ол аладан бирине уголовный розыскда ишлегенлени терк-терк алышыннганларын санагъанды. «Бу ишде бек аздан беш жыл ишлесенг, ол заманда сынау жыйышдыраса, алайсыз болмайды»,-дегенди. Криминал милицияны таматасы шёндю аланы баш борчларындан бири Астемировну бла Солтановну банда къауумларын табыу болгъанын билдиргенди. Аланы юслеринден не тю рлю шартланы да билдиргенлеге ахча саугъа берилмей къаллыкъ тюйюлдю, аланы атлары да жашырын къаллыкъды деп, журналистлени аны юсюнден билдирмей къоймазлыкъларын тилегенди. Аллай шартлары болгъанлагъа, кеслери ыразылыкълары бла право низамны сакълаучу органлагъа сокъуранып келгенлеге деп, ол кесини энчи телефонуну номерин да билдиргенди:40-45-90.

Экономика къоркъуусузлукъну службасыны иши бла журналистлени аны таматасы Асланбек Ха упшев шагъырей этгенди. Ол айтханнга кёре, былтыр къыралны ырысхысына къол жетдириу бла байламлы 90 аманлыкъ иш ачыкъланнганды, аладан 15-си улутха алыу бла байламлыдыла. Миллет проектлени жашауда бардырыуда, бюджет ырысхыны хайырланыуда да ырысхы керексиз жоюлмазына да бу служба бек сакъды, дайым да тинтиуле бардырады, былтыр аллай 38 иш ачыкъланнганды.

Брифингге къатышханла журналистлени башха соруууларына да жууапла бергендиле.

ТЕКУЛАНЫ Хауа.

Халкъыбызны айтхылыкъ адамлары

Мызыланы Далхат... Ол эсине тюшюп, къайсы таулу болмайды мудах? Совет Союзда аты айтылгъан белгили къурулушчу, халкъыбызны ийнагъы, акъылы, билими, ётгюрлюгю да болгъан, халкъы ючюн къая болуп сюелген Далхат. Кишиликни, жигитликни да кёргюзтген, халкъыны чынтты депутаты эди ол. Бюгюн ол керти адамыбызгъа 70 жыл боллукъ эди.

Эл ышаннган Далхат

Вольфрам-молибден промышленностьну айнытыугъа салгъан къыйыны ючюн Мызыланы Далхат Урунууну Къызыл Байракъны ордени бла эки кере саугъаланнганды, «Шахтёрская слава» деген белгини юч даражасына да ие болгъанды, билим берген органлагъа болушханы ючюн «СССР-де халкъгъа билим бериуню отличниги» деген атны да алгъанды. Дагъыда кёп эдиле аны тюрлю-тюрлю саугъалары.

Атасы Адрай бла анасы Абий жети сабий ёсдюргендиле: Зайнаф, Далхат, Роза, Ниязбий, Лида, Зариф, Къаншаубий. Бюгюнлюкде, жарсыугъа, аладан жаланда экиси саудула – Роза бла Къаншаубий. Роза Нальчикде, Къаншаубий а Тюркде жашайдыла. Бирсиле уа замансыз ауушхандыла, кими – ауруп, кими уа – ажымлы. Аланы хар бири да, ата-ананы намысларына тийишли адамла болуп, билим алып, бирер жерде ишлей, кеси борчларына сансыз къарамай келе келгендиле.

Бу юйюр миллетибизге эки айтхылыкъ жашны бергенди – Далхатны бла Къаншаубийни. Бек кичилери Къаншаубий бюгюнлюкде Башкъортостан Республиканы Тюркде келечисиди, ол белгили тюркологду, Халкъла аралы Тюрк академияны сыйлы академигиди.

Далхат жашлары Хызыр эм Илияс бла.

Далхат да (1938-1996) кёп жетишимле этгенди жашауунда. Алай бек башы – ол миллети ёхтемленирча акъыллы, билимли, ётгюр болгъанды. Аны аллай айтхылыкъ адам боллугъу гитчелигинден окъуна белгили эди.

Мызыланы Далхатха школда жазгъан характеристикалагъа бир къарайыкъ. Аланы атасыны эгечи Мариям бергенди. Къалай тюз эслеген эдиле устазла аны къылыгъын! 3-чю классдан 9-чу классха дери жазылгъандыла бу къагъытла. Ма аладан бирин юлгюге келтирирге сюеме:

Характеристика
на ученика IV класса
Мизиева Далхата

Мизиев Далхат 1938 года рождения, балкарец, учится в данной семилетней школе им. Ленина г. Туркестан с 1945\46 уч. года.

За время пребывания в школе проявил себя, как дисциплинированный ученик. У него настойчивый характер, отличные способности к учёбе. На уроках всегда внимательный и серьезный. Строгости не любит. Охотно выполняет поручения, данные ему в ласковом тоне. В пятый класс перешёл с похвальной грамотой. Имеет исключительную память. Хорошо развита устная речь.

Справедлив, отзывчив, готов помочь товарищу в беде. Много читает художественной литературы, очень любит арифметику.

Он председатель совета отряда, пользуется авторитетом среди учащихся. Мизиев хороший организатор. Со старшими вежлив и предупредителен. С детьми дружен. Критически подходит к себе и к товарищам. С поручениями справляется очень хорошо. Принимает активное участие в жизни школы. За это имеет две благодарности от дирекции.

25IV-49 г. Учитель Нугиев.

Сабийлигинден да ол тюзлюкню, тенгликни жакъчысы болгъанды. Ёхтем да. «Строгости не любит», - деп жазады устазы. Жашчыкъгъа ол заманда жаланда 11 жыл бола эди!

Далхат тау инженерни усталыгъын сайлайды. Алма-Атада тау институтха, бир тюрлю чырмаусуз кирип, анда окъуй тургъанлай, малкъар халкъ сюргюнден Кавказгъа къайхандан сора ол да, Ленинградда Плеханов атлы тау институтха кёчюп, аны жетишимли бошап, Тырнаууз шахарны «Молибден» руднигинде ишлерге келеди.

Анда Далхатны бир бош къурулуш бёлюмге тамата этедиле. Ол а аны къысха заманны ичинде бийикге кётюреди, битеу къыралгъа айтылырча шахта-къурулуш трестге айландырады. СССР-ни Тюрсюнлю металлургия министерствосу бла металлургия промышленностьда ишлегенлени профсоюзларыны Ара Комитети уа, ол уллу жетишим бла алгъышлай (эришиуде 1-чи жерни алгъан эди Мызыланы Далхат башчылыкъ этген шахта-къурулуш), кёчюучю Къызыл Байракъны бла биринчи ахча саугъаны бередиле.

Къыйынлыкълагъа бой салып къоюучуладан тюйюл эди. Къурулушда борчун да толтура, илму ишни да къолгъа алады. 1981 жылда 18-чи мартда ол Москвада диссертациясын жетишимли къорулап, экономика илмуланы кандидаты болады.

Ол бир жеринде турмагъанды. Къазахстанны шахталарына, башха жерлеге да барып, сынауларын Тырнауузда сингдиргенди. Производствону жангыртыугъа эм жангы амалланы хайырланыугъа уллу эс бургъанды. Районну, Тырнауузну да жамауат ишине тири къатышханды. Айтхан сёзюне да ие болгъанды, аны себепли Мызы улуну намысы бийикде жюрюгенди. 1971 жылдан (эсе да, 32-жыллыгъындан) аны Тырнаууз шахарны советини депутатына айырып башлайдыла. Андан сора депутатлыкъ иш аны юсюнден кетмегенди – алай ийнана эдиле анга, алай хурмет эте эдиле.

Аны бла бирге ишинде да алчылай къалгъанды. Ол башчылыкъ этген шахта-къурулуш управление артда «Севкавцветметшахтопроходка» трестге тюрлендириледи. Бёлек жылны ичинде уа Совет Союзда аны кибик къурулуш организацияланы араларында жаланда биринчи жерни алгъанлай тургъанды.

1992 жылда уа Мызы улуну Тырнауузну вольфрам-молибден комбинатына генеральный директоргъа саладыла. Ол битеу миллетни да къууанчы эди: биринчиден, Далхат айтхан сёзюне ие болгъанын, борчун тынгылы толтургъанын битеу биле эдиле, экинчиден а, аллай уллу къуллукъну таулу жашха тийишли кёргенлери хычыуун эди. Бютюнда ол комбинатны коллективи да письмо жазгъан эди директорну къуллугъуна Мызыланы Далхатны салыгъыз деген тилек бла. Анда уа республиканы къайсы элине ол не зат бла болушханы – барысы да жазылып болгъанды. Къалай да жетише болур эди ол адам? Бир элде суу баргъан быргъыланы алышындырып, башхасына газ баргъан быргъыла бла болушуп, дагъыда аны кибик кёп иш эте эди ол. Аллай жумушланы тамамлагъанбыз деб а башхала махтана эдиле трибуналадан.

Алай Далхатны комбинатха башчылыкъ этген жыллада болгъан ауараларын айтып ангылатхан къыйынды. Анда урунннганла аны кимден да иги биледиле. Предприятияны кёп бёлюмлеринде, иш тохтап, адамланы асламысы эшикде къаладыла. Ол затлагъа къыралны жанындан эс бурулмагъанын а биз да биле эдик. Россейни аламат кезиую тюйюл эди ол заман, жер-жерледе болгъан тапсыз оноусузлукъгъа да киши эс бурмай эди. Болсада Далхат, комбинатны чач-тюк этдирмей, сакъларгъа кюрешгенди, адамланы иш бла жалчытыуну мадарларын да кёргенди.

Битеу къыралда чыгъарылгъан вольфрамны 50 процентин, молибден концентратны 25 процентин берген Тырнаууз комбинатны ишине аллай бир уллу кёллюлюк этилгени окъуна тууаргъан болур эди Далхатны саулугъун. Ол къыйын ауруйду. Аны юсюне да иш къыйынлыгъы, барындан да бег а заманны тозурагъаны, ёз миллетини жунчуулу жашауу аны терен сагъышха къалдыра эдиле. Ол къыралгъа, халкъына да тюз ниетли къуллукъ этгенди. Ауругъан этгенликге, Далхат аякъ юсюнде айланнганды, жаланда уколлагъа жюрюй эди ансы. Кезиулю кере капельница салдырыргъа барып, андан къопмай къалады.

1996 жылны 3-чю мартында уа малкъар халкъны белгили уланларындан бири - Мызыланы Далхат ауушады. Жамауат анга болмагъанча кюйгенди, жилягъанды. Аны ахыр жолгъа ашырыргъа келгенле Яникойну орамларына сыйынмай эдиле. Аллай хурметли адамны дуниядан замансыз кетгени миллетибизге уллу бушуу эди... Тырнауузгъа бла Яникойгъа жер-жерледен къайгъы сёз берген телеграммала келе эдиле: Швециядан, Москвадан, Харьковдан, Къазахстандан, Израильден, Санкт-Петербургдан эм башха жерледен. Аны къайда да биле эдиле, багъалай эдиле да андан.

Айырмалы жашыбыз Мызыланы Далхат халкъыны эсинден бир заманда да кетмез. Булунгуда бла Яникойда уа орамла аны атын жюрютедиле. Ара шахарыбыз Нальчикде да Мызы улу Далхатха аллай бир хурмет этиу керек эди – ол келир тёлюлени да эсинде турурча. Айтхылыкъ, фахмулу адамларыбызны тизмесиндеди Мызы улу да - Кязим, Къайсын, Магомет (Энейланы), Омар (Отарланы), Далхат (Мызыланы), дагъыда кёпдюле биз ёхтемленирча, эсде тутарча адамларыбыз.

БИТТИРЛАНЫ Аминат,
«Заман» газетни культура бёлюмюню редактору, РФ-ни Жазыучуларыны союзуну члени.

СЕЙИР КЪАДАРЛЫЛА

Эбизе жашны таулу туудукълары

МАЛКЪАРЛЫ жол кёргюзтюучюлени араларында атларын махтау бла айтдыргъан адамла болгъандыла. Сотталаны Ахияны, Хаджиланы Сейитни, Залийханланы Чокканы, Тилланы Юсюпню бюгюнлюкде кёпле эсгередиле. Терскъолда жашап тургъан сванлы Леван Маргиани да аллайланы санында энчи жерни алады. Минги тауну тийресине келген жолоучула-алимле аны юйюню арбазында кеслерине керекли хар затны да табып тургъандыла. Таулагъа ёрлеучюле, хакъ тёлеп, аны арбазында чёмюч- къашыкъ, тюрлю-тюрлю кийимле, атла алып, жолгъа алай атланнгандыла.

Леван кеси да кёп экспедициялагъа къатышханды, къонакълагъа жол кёргюзтюп, таулада къыйынлыкълагъа тюшгенлени къутхарыргъа болушханды. Сёз ючюн, Алексей Гермагенов башчылыкъ этген экспедиция 1933 жылда Элбрусну тийресинде къыйын болумгъа тюшгенде, анга болушлукъ этерге жаланда ол баргъанды.

Бу сейирлик къадары болгъан адамны юсюнден хапарны манга аны туудугъу Шауаланы Ахмат кёп болмай бир тюбешгенибизде айтханды. Алгъын, кюнлени биринде, Чегем ауузда бир бушуулу иш болгъанды: уучула уугъа чыкъгъан кезиулеринде сакълыкъ болмагъаныны хатасындан сванлы Маргиани таубий атаууладан бир адамны ёлтюрген эди. Къан алыу, дерт жетдириу деген болмаз ючюн, эки жаныны да къартлары, эрттегили тёрени хайырланып, бир бирлерине жесирге сабийлени берген эдиле. Леван деген жашчыкъ Чегем ауузунда атауулладан бирине алай бла тюшгенди.

Хапаргъа кёре, Леван 1880 жылда туугъанды. Жесирликни болжалы озуп, 25 жылдан сора ол келишимге тийишлиликде артха, Сванетиягъа къайтыргъа керек эди. Алай озгъан кезиуде аны жашаунда бек кёп тюрлениуле болгъандыла, алай бла уа келишимни излемлери толтурулмай къалгъандыла. Леванны малкъарлы тиширыу ёсдюргенди. Таулуланы араларында ёсген жаш малкъарлыланы битеу жашау тёрелерин билгенди, ислам динни алгъанды.

Сванетиядан жууу къулары келип, аны ата журтуна элтирге оноу этгендиле. Алай ол ары барыргъа унамагъанды. Жуууукъ адамлары уа кюч бла алып кетгендиле. Болсада ол тау артындан бери къачып, юч кере келгенди, ахлулары да хар жолдан аны артха алып кетип тургъандыла. Ахыр кере уа ол Тонгуз-Орунну башында къарлы тёшлени юсю бла жалан аякълай окъуна келгенди.

КЪАЧХЫНЧЫНЫ ёз ышыгъына Орусбий улу жыйгъан эди. Анга иш да берип, кеслерини жашларындан башха кёрмей, хар керегин да ала бла тапдырып, аланыча юйретгенди. Леванны атасы Хергиани, кёп излей кетип, жашын дагъыда табады. Таулу бий бла къаты даулашхандан сора аны бу жол да артха алып кетеди. Тифлисге элтип, патчах аскерде къуллукъ этерге береди. Леван аскер къуллукъну битеу къыйынлыкъларын сынагъанды, бир ненча аскер кампаниягъа къатышханды. Ол орус тилни да иги билгенди. Кесини борчларын бир тюрлю шарайыпсыз толтургъаны эм жигитлиги ючюн Леван, кёп да турмай, офицер чыннга тийишли болгъанды.

Тогъуз жыл аскерде къуллукъ этгенден сора, Октябрь революцияны кезиуюнде, ол Бахсан ауузуна къайтып, кесини алгъыннгы къонакъбайы Орусбий улуна келеди.

ЛЕВАННГА 40 жыл болгъандан сора ол кесини жашауну юсюнден сагъыш эте башлайды. Билимли россейли офицер бир тюрлю ырысхысы, журту да болмай къалыргъа ушай эди. Бахсан ауузну бийи аны кесини мюлкюню управляющийи этеди.

Таубий ёлгенден сора мюлкюне иелик этген ахлулары аны Тегенеклиде журтун Къочхарланы Къартлыкъгъа сатхандыла. Леван анда алгъыннгы ишинде къалгъанды. Къартлыкъны жангыз жашы ёлюп, бир ауукъ заман озгъандан сора Леван кесине юй бийчеге аны къатынын алгъанды. Къартлыкъ ол дуниягъа кетгенден сора уа аны битеу мюлкюне ие Леван болгъанды. Аны къолундан кёп зат келгенди.

Аны таныгъанла айтханнга кёре, Леван огъурлу, тынч адам болгъанды. Ол андан болушлукъ излеп келгенлеге къолундан келгенича болушханды. Аны бла бирге уа Леван кесини алгъыннгы ишин - Терскъолгъа келген жолоучуланы, экспедицияланы жумушларын этгенлей тургъанды. Ол тюрлю жумушла аны мюлк ишлерине арталлыда чырмаулукъ этмей эдиле.

Ол ингилиз, немец тилледе да эркин сёлешгенди. Тыш къыраллы къонакъла уа, ол энчиликге уллу эс бура, Леванны дайым излеп болгъандыла. Андан тышында да, ол малкъар, сван эм орус тиллени да уста билгенди. Чырайлы, жыл саны келген адамла бла ариу тилли, аны тыш къыраллыланы араларында да намысы-сыйы жюрюгенди.

Совет къыралны юстиция жаны бла биринчи наркому Н.В.Крыленко 1927 жылда Элбрусха ёрлегенди. Аны битеу жюклерин 3800 метр бийикликге Леван кесини атлары бла чыгъаргъанды.

Минги тауну бийик бетлеринде «Старый кругозор», «Онбиреуленни ышыгъы» деген жерледе ишленнген мекямлада да Леванны къыйыны барды.

1934 жылда Минги тауну тийресинде СССР-ни Илмула академиясыны биринчи Элбрус экспедициясы ишлеп башлагъан эди. Ол кезиуде уа Леван алимлени бек иги болушлукъчулары болгъанды, кесини «вездеходлары» - атлары бла - уллу эм къыйын приборланы булутладан ёргеде бийикликге жетдирип тургъанды.

1938 жылда уа Маргианилени юйюрлерине уллу къыйынлыкъ келеди: «тройканы» оноуу бла Леван «халкъны душманлары бла байламлы болгъаны ючюн» тутулуп, Соловкиледе тюрмеге жиберилгенди.

Фашистле Ленинградны къуршоугъа алгъандан сора тутмакъла башларына эркин этилген эдиле. Леванны юйюрю 1941 жылда кюз артында андан къагъыт алады. «Ючмюйюшлю» письмочукъда ол кесини юйюрюне: «Мен юйге барама», - деп жазгъанды, алай ол аны юсюнден ахыр хапар болгъанды.

Аны экинчи дуния урушну оту жутхан, юй бийчеси эрсиз, 6 сабийи уа атасыз къалгъан кезиуде, Леваннга 61 жыл болгъан эди. Юйюрню кичиси эм ийнагъы уа, бек чырайлы Абидатчыкъ, Шыкъы элде туугъан Шауаланы Замуратха эрге барып, 1944 жылда биринчи сабийин тапханды. Жашчыкъгъа Залимхан деп атагъандыла. Эки жылдан сора уа анга эгизле, Исхакъ (жарсыугъа, ол дуниядан замансыз кетгенди) бла Анжела тууадыла. Юйюрню 4-чю сабийи Ахматды. Дагъыда юйюрге юч сабий – Асхат, Малик эм Хаким –къошуладыла. Къабарты-Малкъарда аладан жаланда бек кичилери - Малик, бирсилери уа Орта Азияда туугъандыла.

БЫЛАЙДА Замуратны жашы Ахматны юсюнден бир кесек айтыргъа сюеме. Онбеш жылы болгъанда, Ахмат юйюрю бла Терскъол посёлкагъа кёчюп келгенди. 1968 жылда Терскъолда орта школну бошагъанлай окъуна, КъМКъУ-ну спорт факультетине киргенди. Ол жылны кюз артында Ахмат Минги тауну тийресинде таулыжа спорт школда ишлеп башлагъанды, артда анда завучну, бир жылдан сора уа директорну къуллугъуна салыннганды. Ол къуллукъда Шауаланы Ахмат онбеш жыл ишлегенди.

1989 жылда аны «Эльбрустурист» ачыкъ акционер обществода баш специалист болуп ишлерге чакъыргъандыла. Ол анда маршрут бёлюмню начальниги болгъанды, бюгюнлюкде директорну заместителиди.

Аны башчылыгъы бла Элбрусну тийресинде кёп турист маршрутла ачылгъандыла. Кавказ тауланы баш сатырыны ауушларыны юслери бла баргъан юч маршрутну, Тызылда Къаялы тау сатырда атла да хайырланылгъан маршрутну, Минги тауну тёгерегине айланнган эки маршрутну, ары чыкъгъан бек сейирлик маршрутну да биринчи болуп Шауаланы Ахмат ызлагъанды.

1991-1993 жыллада «Эльбрустурист» фирманы жумушу бла Ахмат Финляндиягъа, ызы бла уа Тюркге командировкалагъа баргъанды, туризм жаны бла бирге ишлеуню къурау бла байламлы бир къауум вопросну тамамлагъанды. Ол ишни хайыры бюгюн-бюгече да шарт сезилгенлей турады.

Ахматны бирси къарындашлары да Минги тауну тийресинде тюрлю-тюрлю жерледе ишлейдиле. Бизни бла ушагъында ол былай дегенди:

- Биз барыбыз да ёсюп келген тёлюню юйретиуге уллу эс бурургъа керекбиз. Аны ючюн а бек алгъа акъылбалыкъ болгъанланы иш бла жалчытыуну мадарлары этилирге тийишлидиле. Жаш тёлю араны ишин тирилтмей да жарарыкъ тюйюлдю. Мен кесим а Элбрусну тийреси тутхучлулукъну, мамырлыкъны, шуёхлукъну жолуна бютюнда таукел тюшерине себеплик этер ючюн, мындан арысында да къолумдан келгенни аямай кюреширикме.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.

СУРАТДА: Леванны туудукълары, Шауаланы Замуратны юйюрю (солдан онгнга) Малик, Залимхан, Анжела, Ахмат, Асхат, Хаким.

Суратны автор алгъанды.

Жашау халла

Кёл сокъурлукъ

Артур аскерден къуллукъ этип къайтханында, эм биринчи анасыны эгечи Зайнафны кёрюп, юйюне уа артда барыргъа оноу этди. Зайнаф башха элде жашай эди, сабийлигинде Артур битеу каникулларын аны юйюнде оздургъанды. Экиге айланнган къарындашлары, эгечлери бла шуёхлугъу бир заманда да юзюлмегенди. Ала Артургъа терк-терк письмола жазып, къууандыргъандыла. Билмей тургъанлай, бюгюн ол аланы эшиклерин къакъса, къалай сейир этерле! Зайнаф а, эртте айтыучусуча: «Мени ариуум, мени алтыным, иги тюшюм, жомагъым!» - дер да, къубултур.

Артур, сагъышларына ышара-ышара, остановкада автобусдан тюшдю. Арлакъда, гаражланы къатларына жете баргъанлай, жюреги, къалай эсе да, такъыр болду. Былайда машиналагъа ремонт эте эдиле. Алайгъа жетгенинлей, къайдан эсе да чыкъгъан машина, тюз юсюне келип, Артурну аудурду. «Анам!» - деп къычырыгъы ингирни шошлугъун бузду.

Гараждан жашла да, ол шофёр да Артурну тёгерегине басындыла. Бири: «Кимди бу, къарайма да, таныялмайма», - деди. Экинчиси: «Бизни элден тюйюлдю. Адрахман, машинанга олтур да, былайдан теркирек думп бол. Биз да чачылайыкъ», - деди.

Жашла юйлери таба тебиредиле. Аладан бири Салиха, алгъа кетген кибик этип, артда уа артха къайтып, Артурну хуржунундан сотовый телефонун бла бохчасын алды. Артур а алыкъа ёлмей, ынчхай тура эди, башында жараларындан келген къаны жерни къызарта...

Бу къыйынлы жерге бек жууукъ юй Хажимусаныкъыды. Къартны къулагъына ингирде бир тауушла чалына, жарсытхан эдиле. Ол, орамгъа чыгъып, бир кесек ёрге баргъанлай, гаражла къатында бир ынчхагъан тaууш эшитди. Тауш болгъан жанына атлагъанлай, жерге къапланып тургъан жашны эследи.

Чапханлай, юйюне жетип: «Келин, «скорыйге» сёлеш! Гаражла къатында биреу ёле турады!» - деп хахай этди. «Скорый» келип, жашны район больницагъа элтеди. Аман хапарны эшитип, Зайнаф да мычымай ары келди. Ол а республикалы больницагъа сёлешди. Андан келген врачла Артурну республикалы больницагъа жетдирирге керекди дей эдиле. Район больницаны врачлары уа жашха кеслери къараргъа сюе эдиле. «Сизни керекли аппаратурагъыз жокъду», - дедиле алагъа. Даулаш къызадан къыза, жашны халы уа осалдан осал бола бара эди. Ахырында аны республикалы больницагъа элтдиле. Анда уа реанимация бригаданы врачлары, Артургъа къарап: «Кечди», - дедиле.

Зайнаф анга бу сёзню айтыргъа чыкъгъан врачны аллында тобукъланып: «Сен да биреуню сабийисе, ата-ана ёсдюргендиле сени. Артур эгечимден туугъанды. Аскерден келе туруп, тюзюнлей юйюне бармай, алгъа мени кёрюрге умут этгенди. Жолда ма бу къыйынлыкъ болгъанды. Эгечим бла мен бетден-бетге къалай тюбеширикме энди, не зат айтырма?! Болуш, тилейме, болуш!» - деп жиляды. «Кечигиз, сизни ючюн да жаным бек ауруйду, алай шёндю Артургъа жер башында бир адам да болушаллыкъ тюйюлдю. Кечди...тюз авария болгъанлай келтирселе эди больницагъа, сау къаллыкъ эди», - деди врач. Зайнаф, ол сёзлени эшитгени бла, «горф» деп жерге аууп кетди.

Аны эси аугъанын кёрюп, жуууукъла –тенгле чабышдыла, кими суу келтирди, кими дарман берди, алай барысы да Артурдан тюнгюлдюле. Беш сагъатдан жаш ёлдю. Аны анасы Буслимат, жангыз жашын жерге кёмюп, экинчи кюн а анга къайгъы сёз берирге Адрахманны анасы келди. «Болгъан иш энди тюзеллик тюйюлдю, эгечим, - деди ол. – Сени жашынгы орнуна мен ёлсем, къалай иги боллукъ эди. Мен къартма... Эгечим, мен да анама, сен да анаса. Мени ангыларса деп базынып келгенме. Адрахманны сабийлерин жилятма, тутдурма жашымы. Кеч бизни, бек тилейме, кеч, эгечим».

Буслимат, сёз айталмай, къоллары, эринлери да къалтырап, кёп заманны турду. Сора, кесин къолуна алып, къаты айтды: «Эгечим, мен сени ангылайма, кимден да бек ангылайма. Хар барибиз да болабыз терс. Адрахман да терс эди. Жашым машинаны аллына чыкъмагъанды. Адрахман асыры учуп баргъанындан тохтаялмагъанды, бурулур жеринде бурулалмагъанды. Хо, аны да ангыларчады дейик. Алай Артурну жаралы этгенин кёргенден сора больницагъа нек элтмегенди? Алайдан нек думп болуп кетгенди?

Бир малгъун а сотовый телефонун да бохчасын да хуржунундан алып ...юйюне андан сора ырысхы кирмезлик! Кюйюп барады жюрегим...- мени ким ангылар, ким жапсарыр? Ичиме от салгъандыла сени жашынг бла аны тенглери.

Ай юйюнге, малгъа да, жаныуаргъа да ауруйду да жаныбыз, биреуню сабийи ёле тургъанда, аны къалай атып кетгендиле кесин? «Бизни элден тюйюлдю», - дегенди жашладан бири. Башха элден эсе уа, сора адамгъа болушургъа жарамаймыды? Жанынга тиймесин, Адрахманны сюдге берликме. Мен аны хатасындан Артурну жерге кёмгенме».

Буслимат къара киймесе да боллукъ эди: бети, ичинден кюйгенча, къаралып къалгъанды. Ол, арбазына чыкъса, кеси кесине сёлешеди: «Ай, бу арбазда Артурну бир сабийи чапса эди, дау этмез эдим къадарыма. Алай аны тюп болуп кетгенине къалай тёзейим? Бир малгъунну хатасындан... «Бизники, сизники» деген тёре къуруса эди адамланы араларында къалай аламат боллукъ эди.

Шёндю уа...башха элден эсенг - «бизники тюйюлдю», дейдиле. Миллетинг, дининг башха эсе уа, бютюнда «бизники» болмайса. Адамланы жанлары къаллай къарангылыкъда турадыла! Харипле, жазыкъла...окъуй, жаза билебиз деп, кеслерин, кертиси бла да, бир зат ангылагъан сунуп къойгъандыла. Жанланы къарангылыкъларын, жахилликлерин ким чачар?..»

Кертиси бла да, биз нек сюебиз кимде да бизге ушамагъан затларын чертирге? Бизни бир бирге ушагъан затларыбыз ушамагъанларыбыздан эсе кёпдюле. Биз барыбыз да адамлабыз. Барыбыз да ауруйбуз. Ёлюмню хорлаяллыкъ арабызда бир инсан да жокъду. Биз сюймекликни сынайбыз. Сабийлерибизни саулукълары ючюн жарсыгъанлай жашайбыз. Биз бир бирге бек ушайбыз... дуния да барыбызгъа да бирди. Бу башында айтылгъан хапардача, адамсызлыкъ этип, айыплы болмайыкъ.

БАЙСЫЛАНЫ Марзият.

РЕДАКЦИЯДА ТЮБЕШИУ

Тейипни нартюхю

Редакцияда кабинетни эшиги къагъылды. «Да», - дегенибизни эшитип, келбетли адам кирип келди да, жарыкъ саламлашып, Къулбайланы Алийни сорду. Келген къонакъны шахарда кёп кере да кёре тургъанма, алай шагъырей а тюйюл эдик. Сёлешгени, саны-сыфаты бла да тынгылы, бийик киши. Газетде уллу къыйыны болгъан, элли жылдан артыкъ заманны ишлеген, жыл саны да сексенден атлагъан коллегабыз кёп болмай солургъа кетгенин, энди ишге жюрюмегенин айтып: «Биз болушур жумушугъуз а бармыды?» - деп сордум анга.

- Мен Тёбен Жемтала элде тууп ёсгенме, тукъумум Улбашладанды, атым Хаждауут, атамы аты уа Магометди, - деди къонагъыбыз. – Ол сизге (айхай да, газетге) керек эсе, неда эс бурургъа сюе эсегиз, малкъар халкъны кёчюрюрден алгъа, кёчюргенден сора дагъыда таулула туугъан жерлерине къайтып келгенлеринден сора болгъан бир ишни юсюнден айтыргъа сюеме. Кёп жылла озгъандыла, алай жаш заманымда кёрген затларым эсимде къалгъандыла.

- Сен иги тукъумдан чыкъгъан адамса, аман зат айтырыкъ болмазса. Сейир зат а газетге, окъуучуларыбызгъа да керекди, айт - деп, тынгыларгъа хазыр болдум.

- Билемисе, къарындашым, - деди Улбаш улу, кесини хапарын башлай, - манга ол заманда сегиз жыл бола эди. 1943 жылны кюз артында атамы эрттегили шуёху (иги билалмай къалгъанма жууукълукълары бар эсе да) Жылкъыбайланы Тейип юч нёгери бла жараулу юч арбаны нартюхден толтуруп келгенлери, четенле бла юй башына чыгъаргъанлары да эсимдеди. Чардагъыбыз, атлар жер болмай, кочандан толуп къалгъан эди. Тейип нёгерлери бла Маргъушей деген жерни тийресинде колхоз къойланы кютгенин, алайда бир кесек жер алып, кеслери нартюх ёсдюргенлерин да артда билген эдим. Анамы бла жууукъларыбызны хапарларына кёре, нартюхню Огъары Малкъаргъа элтирге керек эдиле.

Алай, бу сёзню айтып, Хаждауут бир кесек мудах да, сагъышлы да болду. Иги эс буруп тынгылагъанымы, эшитирге сюйгеними ангылап, хапарын андан ары бардырды:

- Буюрулмагъан эди ол мирзеуню Малкъаргъа элтирге, атамы шуёхларына ашаргъа да. 1944 жылны жаз башында битеу таулу халкъны кёчюрдюле, Орта Азиягъа бла Къазахстаннга чачдыла. Къабарты элде жашагъаныбыз себепли бизге, башха кёп таулу юйюрлеге да тиймеген эдиле. Атам а урушда эди. Ол башланнганлай окъуна алгъан эдиле. Сталинград ючюн сермешлеге къатышханды, Волганы жагъасында, шахарны къоруулай, жигитча сермеше, жан бергенди.

- Бек сейири уа, - дейди Хаждауут, - анамы, зарагижчи Хромланы Мударны къызы Мофну, жюреги неден да бек юй башда къалгъан нартюхге къыйнала эди. Кеслерини къыйынлары бла ёсдюрген бу мирзеуню бир бюртюгюню хайырын да кёрмей, къоюп кетдиле деп жарсый эди Тейипге бла аны нёгерлерине. Мирзеу жетишмей, кесибиз да ачлыкъ сынар чекге жетип тургъаныбызгъа да къарамай, анам анга тиерге эркин этмей эди.

Баям, Жылкъыбай улу, шуёхлары, ахлулары да, кёп турмай, къайтып келлик суна болур эди. «Сабий кёргенин унутмайды» дегенлей, мени уа кёз аллымда къалгъан эди биринчи кере кёргенимлей окъуна ол мазаллы адамны сыфаты: къызгъылдым, сары ууртлары, гитче мыйыкълары бла. Чынтты ишчи адам эди. Тейип кёп сёлеширге сюймегенди.

Неда этип, байламлыкъ тохташдырадыла жууукъларыбыз Жылкъыбай улу бла. Къазахстанны Караганда областына тюшгенин биледиле. Анам мындан анга жаздыргъан къагъытларында, ол къоюп кетген нартюхню не этерге билмей, башы ауарагъа къалгъанын билдиреди. Мирзеунюмю, огъесе аны сатып, ахчасынмы жиберейим деп сора эди. Батырбек хажини жашы Улбаш улу Магометни юй бийчеси гюняхдан къоркъа эди биреуню къыйыйнын ашап къояргъа. Алай, къая кибик, деу киши Тейип анда да баш кечиндире биле эди. Къойчу болуп ишлей эди ары тюшген биринчи кюнлеринден окъуна. «Мени багъалы келиним, аз да жарсыма, ол мирзеуню Аллах сизге буюргъанды, - деп жазады узакъ Караганда областьдан. – Кесигиз башыгъызгъа жаратыгъыз, къыйналып тургъан къоншуларыгъыз бар эселе, алагъа да беригиз, уллу Аллах аны барыбызгъа да сууапха жазсын».

- Эки тонна тенгли аламат ариу нартюх ол кезиуде бек жарагъан эди бизни юйюрге, къоншуларыбызгъа да, - деп эсгереди Хаждауут, хапарын да андан ары бардыра. – Таулу халкъ туугъан журтуна къайтхандан сора бир жол, 1957 жылны кюз арты кезиуюнде, Огъары Малкъардан къонакъ келген эди. Анам бла мен аны арсарсыз таныялмагъан эдик. Жыл саны жете келген, башында да уллу, бийик бёркю бла алф кибик, ауур атлагъан, басымлы адам эди.

Иги кесек къарай кетип, анам: «Сен Тейип болурса?» - дегенни айтып, таныp къойгъан эди. Мен а аскерде юч жылны къуллукъ этип бошап, юйге къайтып тура эдим. Жуукъла, къоншула да жыйылып, уллу къууанч этген эдик, Тейипге бек сыйлы къонакъгъача тюбеп. Бир бирге ал бермей, хапар сора эдиле эллилерибиз. Экинчи, ючюнчю кюн да жибермей, къонакъгъа чакъырып турдула жемталачыла Жылкъыбай улун. «Бош сизни кёре келгенме», - деген болмаса, нартюхню юсюнден аз да сагъынмады. Алай анам, къоншула да унутмагъан эдиле ол къоюп кетген мирзеу алагъа къалай жарагъанын.

Билемисиз, уллу, гитче да кенгешип, Тейипни къурлай жибермезге оноу этген эдик. Огъары Малкъаргъа жангыдан кёчюп келгенле, урлукъ салып, мирзеу ёсдюрюрча болалмагъанларын эсге алып, хар юй башындан бирер машок будай хазырлагъан эдик. «Москва» колхозну ол заманда председатели Кертибиевден машина алып, жыйырмагъа жууукъ машок жюклеп, атамы эрттегили шуёхун алай ашыргъан эдик.

Анамы хапарына кёре, аркъабыздан басып тургъан бир ауур жюк кетип, санларыбызгъа женгиллик келгенча болгъан эдик. Мен ангылай эдим аны: биреуню къыйынын ашап, кёрмегенча, билмегенча этип къоймай, аны къайтарыу борч эди. Къарт Тейипни аз да дауу болмагъанлыкъгъа, жюрекни къыйнагъан борчдан алай бла къутулгъан эдик.

Бу хапарны бизге айтхан Улбаш улу ич ишлени системасында 25 жылны ишлегенди, майор чында отставкагъа кетип, Нальчикде жашайды, ахшы юйюрю – эки жашы бла эки къызы бардыла. Былайда Хаждауутну ким да жаратырча бир ахшы ышанын айта кетерге сюеме: тау адетде жети атагъа дери санай билирге керекди эр киши. Ол кеси, гитчеликден атасыз ёсгенине да къарамай, тёртге дери санайды ата-бабаларын: атасы Магомет, аны атасы Батырбек хажи, Батырбекни атасы Жамбек, Жамбекни атасы Тогъузай. Шёндю бу затны да алай кёпле билмейдиле.

Хаждауутну тилегин толтурур муратда Тейипни кимлери къалгъанларын сурашдыргъанбыз. Аны юй бийчеси кёчгюнчюлюкде ёлгенди. Экинчи къатынындан жангыз къызы Асият юйюрю бла Нальчикде жашайды. Гитче жашы Хусей 1951 жылда 24 жылында Караганда да ауруп ёлгенди. Юйюрю болмагъанды. Таматасы Хасанны къадары бушуулу болгъанды. 1973 жылда Терк районда, трактор басып, ажымлы ёлгенди, айтханларына кёре, анга къыркъ жылдан кёп болмай эди.

Алай аны ахшы юйюрю къалгъанды – юч жаш бла эки къыз: Халим, Асият, Къазийхан, Аминат, Мухаммат. Быладан туугъанла да онюч боладыла. Алайды да, къыйынлыкъ кёрген, туугъан жерден къысталыуну ыспассызлыгъын сынагъан эсе да, ата журтуна къайтып, эки жылдан сора ауушхан Тейип дунияда бошуна жашамагъанды. Туудукълары, аладан туугъанла да тукъумну, уллу аталарыны атларын иги бла айтдыра, ахшы адамла болуп ёседиле.

Материалны **АЛИКАЛАНЫ Владимир** хазырлагъанды.

СУРАТДА: Улбашланы Хаждауут.

Спорт

Къазахстаннга кетгенди

Нальчикни «Спартак» командасында ойнагъан Ёзденланы Роман кёп болмай клубун алышханы белгили болгъанды. Ол Къазахстанны бийик лигасыны «Атырау» командасы бла этилген келишимге къол салгъанды. Бюгюнлюкде Роман, Тюркню Белек шахарында жангы командасы бла жарау эте, Къазахстанны чемпионатына хазырланады.

Бизни корр.

Жангы китап

Режиссёрну ачыкъ сёзю

Жангы китап – жангы дунияды. Анга шагъатлыкъ этеди кёп болмай «Элбрус» китап басмада чыкъгъан Къулийланы Борисни «В поисках третьей реальности» деген чыгъармасы да. Ол аны театр искусствогъа бла устазлары А.Эфросха, А.Гончаровха, Д.Козновха, А.Дейкуннга эм башхалагъа жоралагъанды. КъМР-ни халкъ артисти, СКГИИ-ни профессору, Къулийланы Къайсын атлы малкъар къырал драма театрны художестволу башчысы, саулайда жашауу сахна искусство бла байламлы болгъан Борис, драматургияны, актёр усталыкъны, режиссураны юсюнден айтады.

Битеудуния классиклени чыгъармаларын малкъар сахнада къалай салгъаныны юсюнден тынгылы айта, малкъар драматурглагъа, саулайда жазыучулагъа тырман этеди. Бюгюннгю жашауну юсюнден пьесала жокъну орнунда болгъанларын белгилей, бай фольклорубузну хайырланып, сабийлеге деп жомакъла жазылмагъанларына да жарсыйды. Отуз жылны ичинде ала жаланда Маммеланы Ибрагимни «Шамай къаласын» кёргендиле!

Кесини китабында Къулий улу Борис бир къауум магъаналы проблемаланы кётюреди: республиканы творчестволу союзларыны араларында байламлыкъ болмагъанын, КъМР-ни Культура министерствосу актёрланы бла режиссёрланы иш хакъларын къоншу республикаладача этерге къайгъырмагъанын, театрла тынгылы, билимли баш режиссёрла бла жалчытылынмагъанларын, къоншу республикалагъа гастрольла болмагъанларын… Дагъыда алагъа кёре кёп керекли затха эс бургъанды автор.

Борис кеси сахнада Ж.-Б. Мольерни, Г.Лорканы, Лопе де Веганы, У. Шекспирни эм башхаланы чыгъармаларын салгъанды. Къалай хазырлана эди ол ишине актёрла бла? Ол тасхаланы юсюнден да айтады.

Китапны ахырында уа (Къулийланы Борис институтда актёр усталыкъдан да окъутады) «Методические рекомендации по воспитанию актёров в течение 4-х лет» деген бёлюмю да барды. Аны студентлеге, устазлагъа, актёрлагъа да магъанасы уллуду. Саулай алып айтханда, ол бек керекли китапды, авторну терен билимин кёргюзтеди эм ол аны окъуучулагъа чомарт билдирирге сюйгенин да.

Бизни корр.

Саулукъ сакълау

Онгларыбыз сезерча ёсгендиле

Герпегежни амбулаториясына озгъан жыл бек магъаналы, къууанчлы да жыл болгъанды. Ишинде чырмаула, жарсыула да тюзеле барсала, андан сора уа не керекди? Анда ишлеген врачла, медсестрала да алларына келген адамлагъа, аз да уллу кёллю болмай, хар бирини жарсыуларына эс буруп тынгылайдыла.

Саусузгъа, дармандан сора да , ариу сёз да бек жарайды. Амбулаториягъа уа эрттеден бери Кючмезланы Лейля таматалыкъ этеди. Бизни бла къысха ушагъында ол ишини юсюнден былай айтханды:

Къадырланы Тамара процедура эте тургъан кезиуде.

Амбулаторияны жангы машинасыны шофёру Кючмезланы Магомет.

- Саусузланы саны азыракъ болгъанды деп айталмайма. Жарсыугъа, жылдан-жылгъа сахар диабетден, онкология аурууладан, инсультладан бла аллергиядан къыйналгъанланы саны ёсе барады. Аланы сылтауу, баям, табийгъат болумла бла байламлы болурла. Ашагъан ашыбызны керекли компонентлери жетишмеселе, ичген сууубузну тазалыгъы да доюн болмаса, аланы къоякъ да, солугъан хауабыз да алгъынча таза тюйюл эсе, саулукъ неден кючленирикди? Анга хаталы затла кёпдюле. Ёлгенлени саны да ёсе баргъаны бек жарсыулуду. Жыл санлары келгенледен эсе, энди жашайыкъ дерча жаш адамла замансыз ауушадыла. Аланы да кёбюсю ажымлы.

Алай бизни къууандыргъан шартладан бири уа - озгъан жыллада туугъан сабийледен эсе ёлгенлени саны кёп болгъан эсе быйтыр ол кёрюмдю тюрленип, туугъан сабийлени саны аслам болгъанды. Быйтыр элибизге 12 бала къошулгъанды.

Иги хапарымы андан ары бардыра, амбулаторияны мюлк хазнасыны, керекли медицина аппаратураны да юсюнден айтыргъа сюеме. Ненча жылдан бери машинабыз болмай, чакъырыулагъа да бармай жарамай, жаяу жортханбыз элни ичинде. Бек къыйналып тургъанбыз. Бизге ишчи, солуу кюн деп жокъду. Аны кесигиз да ангылай болурсуз, элни амалы алайды.

Ол жарсыуубуз быйтыр тюзелгенди. Бизге жангы машина бергендиле. Президентибизге, район, эл башчыларыбызгъа да ыспас этебиз. Дарманланы юслеринден айтсакъ, биринчи болушлукъ этерге хар керегибиз да барды. Онгубуз игиди. Бизни къолубуздан келмезлик зат болса уа, район больницагъа ашырыучубуз.

«Саулукъ сакълау» миллет проектни чеклеринде бек иги болушлукъ тапханбыз. Жангы оборудование келгенди: кёп каналлы кардиограф, лаборатория оборудование алгъанбыз. Энди къанны мында кесибизни тинтир онгубуз барды.

Бизде Бёзюланы Оксана тиширыулагъа къарагъан акушерди, участка медсестра болуп Къадырланы Тамара ишлейди, физкабинетде медсестра уа Биттирланы Маритады. Жаланда къошарыгъым, энди кесибизден къаллыкъды ансы, не жаны бла да тынгылы ишлерча онгла къуралгъандыла.

ТЕМУККУЛАНЫ Асият.

Школ жашау

Предмет кабинетле ачыллыкъдыла

Бюгюнлюкде Хасанияны орта школунда компьютер классла экидиле. Бек игиси уа - тамата классланы окъуучулары Интернетге кирип ишлерге онг тапханларыды. Школчула компьютерни жашырынлыкъларына бек сюйюп юйренедиле. Ол а, ала школну бошагъанладан сора бизни университетни, къыралда башха бийик окъуу юйлени информатика бёлюмлерине кирип, терен билим алыргъа ахшы онгла ачады.

Алгъаракъда уа «Билим бериу» деген миллет проектге кёре орус тилни кабинети ачылгъанды. Анга кёп тюрлю керекли затла жыйышдырылгъандыла, ол санда эки компьютер да. Энди хасаниячы сабийлени орус тилден да терен билим алыргъа ахшы онглары барды.

Нальчикни билим бериу департаментини башчысы Тимур Мальбахов айтханнга кёре, эл уллу, школда окъугъан сабийле уа кёп болгъанларын эсге алып, башха предметледен да тюрлю-тюрлю кабинетле ачыллыкъдыла.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.

Связь Интернетге къошулгъандыла

Кючменланы Фатима Яникой элни связь бёлюмюне башчылыкъ этгенли 25 жыл болады. Андан бери кёп зат тюрленнгенди. «Бизни бек уллу жарсыуларыбыздан бири - почтальонланы жетишмегенлериди, - дейди ол. – Газетле адамланы къоллларына заманында тюшмегенлерини хатасындан алагъа жазылгъанланы саны азая барады.

Аны алайлыгъы газетлени багъалары ёсе баргъанлары бла да байламлыды. Почтаны мекямында жангыртыу ишле бардырылмагъанлы уа сегиз жыл болады».

Жангы жылны аллында, Интернетге къошулуп, связь бёлюмде компьютер орнатылгъанды. Энди керекли адам, шахаргъа бармай, элде Интернетни хайырланыргъа боллукъду.

ЭЛЕККУЛАНЫ Хасан.

Культура

Школчула бла шуёхлукъ

КъМР-ни Къырал филармониясы, башха творчестволу коллективлеча, кесини ишин бардыргъанлай турады. Быйыл да ол жангы программала бла къууандырлыкъды къараучуну. Аны директору Тахир Зашакуев билдиргеннге кёре, сабий филармония шахарны бир талай школлары бла шуёхлукъ жюрютюп, дайым да алада концертле къурайдыла.

- Бек ыразыбыз 19-чу, 12-чи, 29-чу, 10-чу, 23-чю эм 6-чы школланы дирекцияларына ала бу ишни кереклисин толу ангылагъанларына. Башхала да бизни бла аллай келишим этселе, экилерибизге да иги эди, - дейди Тахир Ширович. – Арт заманда «Саулукъ сакълау», «Билим бериу» миллет проектлени юслеринден айтылады. Культура да алагъа киреди. Школчула гитчелей окъуна музыканы дуниясына жол тапсала, аланы жашаулары бай боллукъду.

Жууукъ заманда уа Къырал филармонияны симфониялы оркестри концертине чакъырлыкъды. Анда озгъан жыл жашаудан кетген орусλу композитор Андрей Петровну бла Родион Щедринни музыкасы согъуллукъду. Алай бла коллектив, Петровну эсгерип, Щедринни уа 75-жыллыкъ юбилейин белгилерикди.

Бизни корр.

Бу сейирди

Жемишлени патчахы

Гранатны кюшлюрек сууун кёпле сюедиле. Ол кеси да бек хайырлыды. Бу жемишни энчи айырмалыкълары бардыла. Аны бюртюклери окъуна, багъалы ташчыкълагъа ушаш, бир тюрсгю болуп, ариу тюрсюнлюдюле.

Гранатны Вавилонда беш минг жыл мындан алгъа ёсдюрюп тургъандыла, аны медицинада жарагъанын Гиппократ окъуна айтханды. Буруннгу заманладан бери да Кюнчыгъышда гранатны кёгетлени патчахына санайдыла. Аны тыш кёрюмдюсю окъуна бирсиледен айырмалыды. Къуранда жазылгъанына кёре, ол жаннетни бахчасында ёседи.

Чагъырдан, кёк чайдан, клюквадан эсе гранатны сууунда антиоксидантла иги да кёпдюле деп, алимле аллай оюмгъа келгендиле. Гранат глюкоза, фруктоза, клетчатка, танин, кальций, магний, марганец бла да байды. Андан сора да, фитонцидлери, B, C, PP витаминлери да бардыла.

Бу кёгет къан басымлары уллу болгъанлагъа, аш орунлары, башлары терк-терк ауругъанлагъа, жётелден къыйналгъанлагъа да болушады. Гранатны сууу суусап къандырады, температураны тюшюреди, ангинадан ауругъанлагъа да иги болушады. Жемишни жангы сыгъылгъан сууун, суу бла тенг ёлчемде къатышдырып, кюннге тамагъыгъызны юч кере чайкъасагъыз, аны ауругъаны терк кетеди.

Гранатны тыш къабугъу, бюртюклерини ташчыкълары да хайырлыдыла. Алада болгъан полифенолла адамны чегилеринде микробланы ёлтюредиле. Жемишни ичинде жукъа къабукъларын къургъакъсытып, чайгъа атып ичсегиз а, нерваларыгъызны шошайтады. Андан сора да, аны сууундан кюн сайын жарым неда сау стакан ичсегиз, ол анемиядан болушады, къанда гемоглобинни иги да кётюреди.

Гранатдан сыгъылгъан суугъа сууукъ суу къошуп ичерге керекди. Нек дегенде анда тюрлю-тюрлю кислотала бардыла, ала уа адамны аш орунуна, тишлерине да заранлыдыла. Гранатны къабугъундан этилген дарман а, мардасы бла хайырланылмаса, адамны кёзлерине, саулай санына-чархына да хата келтирирге боллукъду.

Бюртюклени ташчыкълары бла бирге мардасы бла ашаргъа керекди. Сатып ала туруб а жылтырауукъларын, ауурларын сайлагъыз. Аланы жаралары болмазгъа керекди.

УЧРЕДИТЕЛЬЛЕ: Къабарты-Малкъар Республиканы Парламенти бла Правительствосу

Баш редактор АТТАЛАНЫ Жамал

РЕДКОЛЛЕГИЯ:
АЛИКАЛАНЫ Владимир, АППАЙЛАНЫ Музафар (баш редакторну орунбасары), БЕППАЙЛАНЫ Муталип (баш редакторну орунбасары), БИТТИРЛАНЫ Аминат, ТЕКУЛАНЫ Хауа, ТОКУМАЛАНЫ Хусейн, ТОКЪЛУЛАНЫ Борис (жууаплы секретарь).

ТЕЛЕФОНЛА:
Редакторну приёмныйи - 42-63-01. Баш редакторну орунбасарлары - 42-38-21, 47-26-22. Жууаплы секретарь -42-66-85. Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52

РЕДАКЦИЯНЫ БЁЛЮМЛЕРИ:
Жамауат-политика жашауну бёлюмю- 42-67-68,42-24-02.
Экономиканы бёлюмю - 42-66-73.
Культураны бёлюмю - 42-68-72.
Социальный политиканы бёлюмю - 42-66-76, 47-27-59.
Жангылыкъланы бла спортну бёлюмю - 47-26-39, 42-66-71 .
Письмоланы,рекламаны эм билдириулени бёлюмю - 42-37-94.
Тилманчланы бёлюмю 47-31-28.
Бухгалтерия - 42-30-87
Операторла - 47-26-28, 42-39-65.

Редакция авторла бла къагъыт жюрютмейди. Къол жазмалагъа рецензия этилмейди эм ала артха къайтарылмайдыла. Газетде басмаланнган материаллада айтылгъан оюмла редакцияны оюму бла келишмезге боллукъдула. Алада айтылгъан хар зат ючюн, Россей Федерацияны басманы юсюнден Законуна тийишлиликде, материалланы авторлары кеслери жууаплыдыла.

Редакция авторладан 400 газет тизгинден (машинка бла жазылгъан 5-6 бет) кёпню алмайды.

Газет Басманы эм асламлы информацияны эркинликлерин къоруулау жаны бла Къабарты-Малкъар регион инспекцияда 1994 жылда 14-чю июньда регистрация этилгенди.
Регистрация номер —Н—0066. Индекс - 51532

Газетни басмагъа КъМР-ни Культура эм информация коммуникацияла министерствосуну компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет 1905 жылда Революция атлы республикалы полиграфкомбинатда басмаланнганды, Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 33

Газетлени иелерине тандырыу ючюн КъМР-ни почта связыны федеральный Управлениясы жууаплыды. Телефонла: 42-06-51, 42-19-97

Газетлени розницагъа сатыу ючюн КъМР-ни "Роспечать" акционер обществосу жууаплыды. Телефон: 42-69-34

Номерге графикге кёре 19 сагъатда къол салынады. 21.00 сагъатда къол салыннганды

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГЪАРГЪАНЛА: Биттирланы Аминат - дежурный редактор; жууаплы секретарьны орунбасары - Кетенчиланы Зульфия; Акушуланы Феруза (4-чю бет), Зезаланы Лида (3-чю бет), Ахматланы Шахида (1-чи бет), Мисирланы Лейла (2-чи бет) - корректорла.

Тиражы 3750 экз. Заказ № 240

РЕДАКЦИЯНЫ АДРЕСИ:

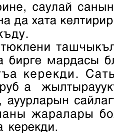

360000, Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 5